

ERDÉSZETI LAPOK

AZ ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET LAPJA

ALAPÍTVÁ:
1862-ben

Főszerkesztő:
PÁPAI GÁBOR

1991. október

CXXVI. évfolyam

A tartalomból

Végre erdőtörvény-tervezet!

280. oldal

*Az ágazat új vezetői kiürült
kasszával szinte tehetetlenül
kénytelenek szemlélni az
erdőgazdálkodók nagyobbik
hányadának vergődését.*

288. oldal

*Az erdőfelújítások befejezésében
az eddigi tevékenység nem elegendő
az egyensúly helyreállítására.*

290. oldal

*Egy öreg fa tapasztalata felér
egy egész fiatal erdőével.*

294. oldal

*...nem az a fontos, hogy a főnököd
mit mond, hanem hogy saját
lelkiismeretteddel hogyan
tudsz elszámolni...*

303. oldal

Erdészeti Lapok
Az Országos Erdészeti Egyesület
folycíráta.
CXXVI. évfolyam 9. szám
(1991. szeptember)
HU ISSN 1215-0398

Szerkeszti: a szerkesztőbizottság. **Tagjai:** Agócs József, Apatóczy István, dr. Balázs István, Barátossy Gábor, Bartha Dénes, Bolla Sándor, dr. Bondor Antal, Bús Mária, Dala László, Gencsi Zoltán, dr. Gőbölös Antal, Gyöngyössy Péter, dr. Járasi Lőrinc, dr. Kárpáti László, Kertész József, Korbonszky Kazimírné, dr. Kovács Máttyás, dr. Oroszi Sándor (a bizottság helyettes elnöke), ifj. Páll Miklós, Pápai Gábor (a bizottság elnöke), Rakk Tamás, dr. Sonnevend Imre, dr. Szikra Dezső, dr. Szodfridt István, Varga Béla.

FŐSZERKESZTŐ: PÁPAI GÁBOR

TERVEZŐSZERKESZTŐ: SÁGI MARGIT

Szerkesztőség: 1027 Budapest, Fő u. 68.
 Telefon: 2016-293

Felelős kiadó: DR. SÉBOR JÓZSEF, a Monteditio KFT ügyvezető igazgatója. Kiadóhivatal: 1075 Budapest, Tanács krt. 5/a.
 Telefon: 1412-890, 1325-186.

Nyomdai munkák: Monteditio KFT nyomdaüzeme, Budakeszi. Felelős vezető: Hegyi Ferenc.
 Munkaszám: 1991-0160
 A kézirat lezárva: 1991. október 10.

Terjeszti: a Magyar Posta. Előfizethető bármely hírlapkézbesítő postahivatalnál, a hírlapkézbesítőknél, a posta hírlapüzleteiben és a Hírlapelőfizetési és Lapellátási Irodánál (HELIR), Budapest, XIII., Lehel u. 10/a. — 1900 — közvetlenül vagy postautalványon, valamint átutalással, a HELIR 215-96162 pénzforgalmi jelzőszámra. Egyes szám ára: 30,- Ft. Előfizetés fél évre: 180,- Ft, egész évre: 360,- Ft. Megjelenik havonta. Külföldön terjeszti a Kultúra Könyv- és Hírlap Külkereskedelmi Vállalat, 1389 Budapest, Pf.: 149.
 Az évi előfizetés ára: 10 USD.

СОДЕРЖАНИЕ

Г. Меркел: Фонд содержания леса: прошлое, настоящее, будущее	288
Д. Холдалпф: Недоимки в лесовосстановительных работах	290
Т. Барна: Долгосрочная программа по лесоразведению	292
д-р. А. Майер: Проблематика выращивания насаждений из дуба австрийского	294
д-р. Д. Хорват: Экологические условия смешанных дубовых насаждений из дуба скального и австрийского в серевой части водосбора Балатона	297
А. Терек: Предложения по реконструкции насаждений из сосны черной в регионе Балатона	300
И. Белицаи: В опасности <i>Bulbocodium verum</i>	304

TARTALOM

ERDÉSZETI POLITIKA

Állásfoglalás és javaslat az erdőgazdálkodás, erdészeti igazgatás átalakításának szükségességéről	279
Erdőtörvény-tervezet	280
Holdampf Gyula: X. Erdészeti Világkongresszus	283
Agócs József: Hozzászólás az ártéri erdővel kapcsolatos vitához	285
Kádár Zoltán: További megjegyzések dr. Kárpáti László hullámtéri erdővel kapcsolatos írásához	287
Merkel Gábor: Az Erdőfenntartási Alap múltja, jelene – jövője?	288
Holdampf Gyula: Adósságállomány az erdőfelújításban	290
Barna Tamás: A hosszú távú erdőtelepítési program	292

ERDŐMŰVELÉS – FAHASZNÁLAT

Dr. Majer Antal: A csertermesztés problematikája	294
Dr. Horváth Gyula: A csertölgy hazánk erdeinek jelentős fajtája	295
Dr. Horváth Gyula: Cseres kocsánytalan tölgyesek ökológiai viszonyai a Balaton északi vízgyűjtő területén	297
Török András: Javaslat a Balaton-felvidék fekete-fenyveseinek átalakítására	300
Keresztes György: A gyéritéskor visszamaradó fákon keletkező sérülések vizsgálata	301

A HÓNAP KÉRDÉSE

Gilyén Elemér: Gondolatok a mérnöki munka presztízsről	303
--	-----

TERMÉSZETVÉDELEM

Beliczay István: Veszélyben az egyhajúvirág	304
ERDŐKERÜLŐBEN	305
KÖNYVESPOLC	308
TAROKK-SAROK	309
EGYESÜLETI HÍREK	309

INHALT

MERKEL, G.: Walderhaltungsfond - Vergangenheit, Gegenwart und Aussichten	288
HOLDAMPF, GY.: Schuldenmasse der Verjüngung	290
BARNA, T.: Langjahrplan der Neuaufforstung	292
DR. MAYER, A.: Problematik der zerreichenzüchtung	294
DR. HORVÁTH, GY.: Ökologische Verhältnisse der Zerreichen-Traubenaichen Wälder am Wassereinzugsgebiet Balaton-Nord	297
TÖRÖK, A.: Vorschla zum Bestandesumwandlung der Schwarzkiefer am Balaton-Hochland	300
BELICZAY, I.: <i>Bulbocodium verum</i> in Gefahr	304

CONTENTS

MERKEL, G.: National Reforestation Fund: Past, Present, and Future	288
HOLDAMPF, GY.: Backlog in reforestation	290
BARNA, T.: Long-term afforestation program	292
MAJER, A.: Some problems concerning the Turkey oak stands growing	294
HORVÁTH, GY.: Ecological conditions of the sessile and Turkey oak mixed stands in the East part of the watershed of Balaton	297
TÖRÖK, A.: Proposal for changing structure of black pine stands in upland region of Balaton	300
BELICZAY, I.: <i>Bulbocodium verum</i> is being threatened	304

Az Országos Erdészeti Egyesület állásfoglalása és javaslata az erdőgazdálkodás, erdészeti igazgatás átalakításának szükségességére

Az Országos Erdészeti Egyesület – amely több mint ötezer erdészeti szakember tudományos érdekképviseleti szervezete – az elmúlt másfél év alatt többször is kifejtette szakmai álláspontját a hazánkban zajló társadalmi, gazdasági átalakulásról. A 125 éves múltú visszatekintő szakmai egyesület célja a magyar erdőgazdálkodás hosszú távú közérdeket szolgáló szakmai érdekképviselete, hazánk erdeinek, természeti értékeinek megóvása. Az ebből adódó felelősség készíti – a mai átalakulási korszakban – egyesületünket arra, hogy ismételten hallassa hangját az erdészeti szakterület érdekében.

Az erdészeti igazgatás és az erdőgazdálkodás átalakulásával kapcsolatban, tagságunk széles körű bevonásával, szakbizottsági szinten kialakított álláspontunk és javaslataink a következők.

1. Az elmúlt év szakbizottsági munkája folyamán egyértelműen megállapítható, hogy *erdőgazdálkodásunk a korábbi érdekeltségi rendszer, vállalati struktúra és a jelenlegi igazgatási módszer szerint nem folytatható*, mivel ennek mind hosszú, mind rövid távon az erdő, illetve a hosszú távú közös nemzeti érdekek látnák kárát.

2. Az erdők fontos közérdeket érintő kihatásai (közegészségi, környezetvédelmi, talajmegóvási, vízminőségvédelmi, faellátási stb. szerepe) olyan jelentőséget adnak az erdőnek, hogy ezek megőrzését csak megfelelő állami szabályozással lehet hosszú távon tartamosan és gazdaságosan biztosítani. *A fokozott társadalmi közérdek miatt az államnak közvetlenül kell beavatkoznia az erdőgazdaság vitelébe*, megszabva azokat a korlátokat, amelyeken belül az az erdőtulajdonos egyéni érdeke a közérdeket már nem veszélyezteti. Az erdészeti igazgatás rendszere és törvényei Európában már évszázadok óta ezen az alapon működnek – tulajdonviszonyoktól függetlenül – mindenütt állami korlátozás és irányítás mellett.

3. A korábbi időszak torz érdekviszonyai okozták, hogy jelenleg az erdőgazdálkodás, az erdészek tevékenysége a természeti környezet védelmével helyenként szembekezdült. Pedig az *erdőgazdálkodás* – már a fogalom évszázadokkal ezelőtti megszületésétől – *az erdő (mint természeti erőforrás) fenntartását, a természeti tőke hozadékának folyamatos tételeit jelentia* fakitermelés szabályozásával és az erdei ökoszisztéma tudatos helyreállításával. *Az erdőgazdálkodás tehát nem kitermelő ipar és nem mezőgazdasági növénytermesztés, hanem – valódi, eredeti értelmében – egy természeti erőforrás örökös hasznosítására irányuló törekvés*, annak megőrzése révén. Sőt, ma már inkább fordítva kell mondani, a cél az erdő tartós (örökös) fenntartása, a fenntartás költségeinek az erdő hasznosításából való fedezésével. Mindezek miatt igen fontos, hogy az *erdőgazdálkodás* – mai helyzetével ellentétben – minden tulajdonosi, irányítási szinten egy egységként, *egyetlen ökoszisztémaként kezelje az erdőt*: a termőhelyet, a faállományt, a növény- és állatvilágot (beleértve a vadászható vadállományt), valamint az egyéb természeti és környezeti értékeket. Ennek megfelelően *a kormányzati irányításban az erdészeti komplex társadalmi-gazdasági szerepének, specifikumainak megfelelő, kellő súlyú képviselést kell adni*.

4. Az erdőgazdálkodás sajátosságaiból (hosszú, olykor 140 éves termelési ciklus, rendkívül alacsony és egyenetlen hozamok, a vagyongörzés igen nagy szerepe, a közérdekű szolgáltatások és a kedvező immateriális mellékhatások kiemelt jelentőségéből stb.) adódóan, szakszerű és magas színvonalú erdőgazdálkodás mindig csak nagy, összefüggő erdőtestekben (állami, kincstári területek, nagybirtok) volt jól gyakorolható. Ezért az 1945. évi földreform során állami tulajdonba került, valamint az ezt követően állami szervek által létrehozott erdőket *továbbra is állami tulajdonban kell tartani*.

Az erdészet felsorolt sajátosságai szükségessé teszik az erdőgazdálkodás intézményi rendszerének megerősítését és *ágazati önállóságának biztosítását*. A társadalomtól elvárt feladataiban tartamosan (50-140 éves ciklusokban) működő erdőgazdálkodást nem lehet alárendelni, csak mellérendelni, a közép- és rövid távon napi gazdasági stratégiai szempontból módosuló földművelési, területrendezési politikának. Ezért látszik szükségesnek – a nemzetközi és más ágazatok vonatkozásában (pl. természetvédelem, vízügy) a hazai gyakorlatnak is megfelelő – *önálló döntési szintű igazgatási egység (Országos Erdészeti Hivatal) létrehozása*. Az Országos Erdészeti Hivatal elhelyezésénél olyan tárcát kell megjelölni, ahol mód van az általános erdészeti politikát és annak eszközrendszerét, az erdészet sajátosságainak megfelelően a napi termelési politikai érdekektől nem befolyásoltan működtetni.

Megítélésünk szerint ezek a feltételek valószínű, hogy több lehetséges változat közül legjobban egy nem termelési célú minisztérium keretében biztosíthatók.

A fentiek alapján javasolt legfontosabb konkrét intézkedések a következők:

I. *Létre kell hozni az Országos Erdészeti Hivatalt* – magasabb döntési szintű szakember vezetésével –, amely az ország összes erdejére tulajdonviszonyoktól függetlenül meghatározza az erdészeti politika irányvonalát és ellátja annak általános hatósági szabályozását.

II. Az állami erdők vonatkozásában meg kell alakítani az Állami Erdők Vagyonfelügyeleti Kollégiumát, amely a tényleges tulajdonosi funkciókat gyakorolja az állami erdőkben. Ezzel összefüggésben ki kell alakítani az államerdészet új, önfinanszírozó rendszerét és szervezetét.

Röviden felvázoltuk a meggyőződésünk szerint követhető helyes erdőgazdaságpolitika irányelveit és legfontosabb tennivalóit. Nem térhettünk ki mindenre, de célunk csak az volt, hogy rámutassunk azokra a legfontosabb gondokra és teendőkre, amelyeken a legsürgősebben segíteni kell. Reméljük, hogy szakmánként aggódó kiáltásunk nem marad hiábavaló üres szó.

Kérjük, hogy a magyar erdők hosszú távú, tartamos és gazdaságos megóvásának érdekében a legjobb szakmai tudásunk és meggyőződésünk szerint összeállított állásfoglalásunkat és javaslatainkat az erdészeti szakterületet érintő kormányzati szintű döntések meghozatalakor vegyék figyelembe.

Budapest, 1991. szeptember 24.

Az Országos Erdészeti Egyesület
Elnöksége

Tartalomjegyzék az erdőkről szóló törvénytervezet 4. változatához

I. Bevezető rendelkezések

1. A törvény célja
2. A törvény hatálya
3. Fogalommeghatározások

II. Az erdő rendeltetése, művelése

1. Az erdő rendeltetésének meghatározása
2. Az erdő művelése

III. Az erdőgazdálkodás általános szabályai

1. Az erdőterv szerinti gazdálkodás szabályai
2. Az erdőfenntartás és erdőtelepítés szabályai
3. A fakitermelés szabályai
4. Az erdővédelem szabályai
5. Egyéb erdőgazdálkodási szabályok

IV. Az erdőtervezés és nyilvántartás

1. Az erdőtervezés általános kötelezettsége
2. Az erdőtervezési eljárás
3. Az erdővel kapcsolatos adatok nyilvántartása
4. Az erdőtervezés és nyilvántartás finanszírozása

V. Az erdők fenntartása és bővítése

1. Az erdők felújítása és nevelése
2. Az erdészeti szaporítóanyag előállítás
3. Erdőtelepítés
4. Leromlott állapotú erdők átalakítása

VI. Az erdők használata

1. A fő- és mellékhaszonvétel
2. Fakitermelés
3. Az erdei nagyvadgazdálkodás („A” és „B” változat)

VII. Az erdők védelme

1. A káros emberi hatások elleni védelem
2. A káros természeti hatások elleni védelem
3. Erdővédelmi mérő- megfigyelő rendszer
4. Az erdő talajának védelme
5. Az őshonos erdőtípusok és erdőtársulások megőrzése
6. Az erdők tűz elleni védelme
7. Faanyagvédelem erdőterületen
8. Az erdők őrzése

Az OEE Elnökségének felhívása

Az OEE választmánya úgy határozott, hogy a jubileumi vándorgyűlésen az ünnepi hangulat zavartalansága érdekében ne essék szó az aktuális szakmai és ágazatpolitikai kérdésekről.

Az ügy fontosságára való tekintettel azonban lehetőséget kell biztosítani valamennyi tagtársunknak a szakma helyzetének megismerésére és véleményének kifejtésére.

A nyilvános szakmai napot az Elnökség november második felében tartja meg. A rendezés helyéről és pontos idejéről a helyi csoportok titkárai november 11-től adnak felvilágosítást.

Az Erdőtörvény tervezet teljes szövegét a szakosztály titkároknak és a helyi csoport titkároknak küldtük meg.

VIII. Az erdészeti közlekedés, szállítás és a szállítópályák

1. Fogalommeghatározások
2. Közlekedés erdőterületen
3. Az erdészeti szállítás
4. Erdőfeltárási létesítmények építése, korszerűsítése és megszüntetése
5. Erdészeti üzemi szállítópályák állapotmegőrzése

IX. Hatósági eljárás és jogorvoslat

1. Az erdészeti szakhatósági szervek
2. Hatósági eljárás és jogorvoslat

X. Az erdészeti szakszemélyzet

1. Szakszemélyzet kötelező alkalmazása
2. A szakszemélyzet hatósági jogosítványa
3. A szakszemélyzet képzése

XI. Az állami erdők kezelése

1. Az Állami Erdők Vagyonfelügyeleti Kollégiuma
2. Az államerdészet szervezete, az állami erdők kezelése

XII. A nem állami erdőkkel kapcsolatos különleges szabályok

1. Az erdőterv szerinti közös gazdálkodás
2. Az erdőbirtokossági társulat

XIII. Az Erdőfenntartási Alap

1. Az Erdőfenntartási Alap képzése, forrásai
2. Az Erdőfenntartási Alap felhasználásának köre
3. Az Erdőfenntartási Alap felhasználásának módja

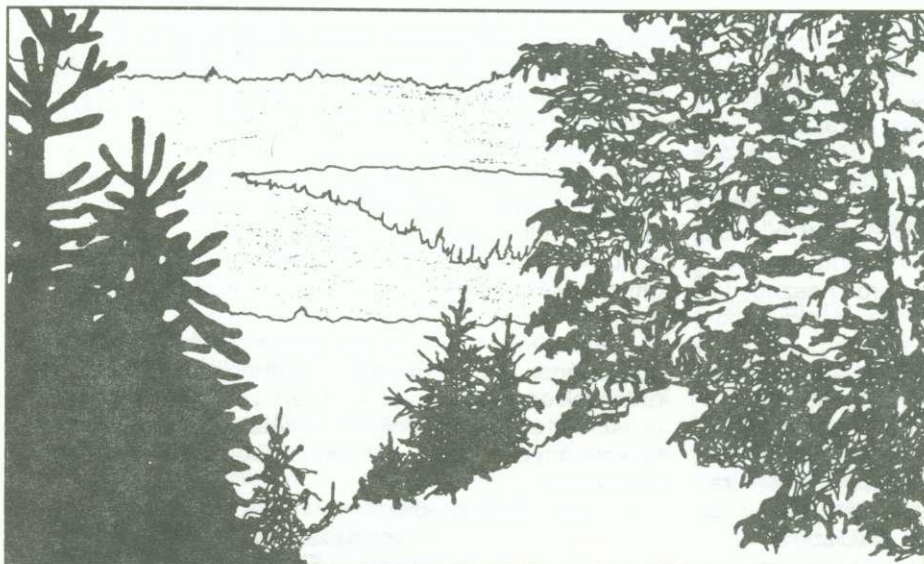
XIV. Az erdővel kapcsolatos egyéb szabályok

1. Általános szabályok
2. Erdő természetbeni megosztása
3. Erdő művelési ágának megváltoztatása
4. Erdő termelésből kivonása
5. Erdő más célra történő időleges igénybevétele

XV. Erdészeti szabálysértés

2. Erdei szabálysértés

XVI. Vegyes, átmeneti és záró rendelkezések

Kivonatok a törvénytervezetből:

Az erdők rendeltetését elsősorban az erdőfelügyelőség, másodfokon a földművelésügyi miniszter határozza meg.

Minden erdőben az erdő rendeltetésének megfelelően, a sokoldalú, ugyanakkor közérdekű célok érvényesülése érdekében a törvény rendelkezései és ezen belül az erdőterv előírásai szerinti tartamos erdőgazdálkodást kell folytatni.

A feladatok végrehajtására az erdőgazdálkodó éves erdőművelési és fakitermelési tervet köteles készíteni, amit az erdőfelügyelőség hagy jóvá.

Azokat a határtermőhelyeken álló, elsősorban természetvédelmi célokat szolgáló, védelmi rendeltetésű erdőket, amelyek fenntartása fakitermeléssel járó beavatkozást nem igényel, és ez gazdasági okok miatt sem szükséges, a hozami területből ki kell vonni. A fenntartásukhoz indokolt beavatkozás költségeit állami természetvédelmi célra elkülönített állami forrásból kell rendezni.

Véghasználatra megérett (vágásérettségi korú) erdőt, annak felújítása, a megtermelt faanyag nemzetgazdasági hasznosítása, valamint erdővédelmi és tájvédelmi okok érdekében tilos pusztulásra hagyni.

A szakszerű, tartamos erdőgazdálkodás érdekében valamennyi, e törvény hatálya alá tartozó erdőterületre erdőtervet kell készíteni.

Az erdőtervet a földművelésügyi minisztérium irányítása alá tartozó költségvetési intézmény készíti.

Felelős erdőtervező csak felsőfokú erdőszaki szakképzéssel rendelkező szakember (erdőmérnök) lehet.

Az erdőtervet, valamint annak átfogó módosítását – az erdőgazdálkodóval és az érdekelt szakhatóságokkal történő előzetes egyeztetés után, az illetékes erdőfelügyelőség egyetértése alapján és javaslatára – a földművelésügyi miniszter hagyja jóvá.

Az erdőben végzett tevékenységekről és az erdő állapotában bekövetkezett változásokról a gazdálkodónak évente nyilvántartást kell vezetni.

Az erdőtervek és az erdőnyilvántartás adatai alapján regionális és országos erdőállomány-adattárakat (adattár) kell készíteni. Ezt az adattárt a földművelésügyi miniszter által kijelölt költségvetési szervezet készíti és vezeti.

Minden véghasználat során keletkezett vágásterületet – e törvény 37. §-ban meghatározott kivétellel – a megadott határidőn belül fel kell újítani.

Az erdőfelügyelőség az erdőfelújítást a kivétel első évében műszaki átvételei eljárás keretében veszi át és minősíti. Befejezetté nyilvánítja, ha az pótlásra már nem szorul, az utolsó pótlás után két tenyészeti időszak eltelt, és az erdőművelési tervben jóváhagyott fajfajok a szükséges tőszámokban jelen vannak, további fejlődésük biztosított, és egészségi állapotuk kielégítő.

A befejezett erdőművelést ápolni kell, és ezt a befejezést követően legkésőbb öt év elteltével az erdőfelügyelőség ellenőrzi és minősíti.

Az erdőfelújítás és erdőnevelés részletes szabályait a földművelésügyi miniszter rendelettel állapítja meg.

Az erdőszaki szaporítóanyagoknak a begyűjtését, termelését, megnevelését, nyilvántartását, hazai és nemzetközi forgalombahozatalát illetően felhasználását, valamint a megtermelt állományok kijelölési rendjét a földművelésügyi miniszter rendeletben határozza meg. A tevékenységek felügyelete és az állami feladatok végrehajtása a földművelésügyi miniszter által kijelölt költségvetési szerv feladata.

Erdőben, fásításban magot, természetes úton újult csemetét, egyéb erdei szaporítóanyagot csak az erdőgazdálkodó engedélyével szabad gyűjteni. Természetes úton újult csemete gyűjtéséhez az erdőfelügyelőség hozzájárulása szükséges.

Az állam az erdőtelepítési beruházásokhoz pályázat alapján támogatást nyújt. A támogatás módját és mértékét, valamint a pályá-

zati feltételeket a pénzügyminiszterrel egyetértésben a földművelésügyi miniszter rendeletben állapítja meg. Erdőtelepítés támogatás igénybevétele nélkül, magánerőből is történhet.

Az önként, teljes mértékben magánerőből telepített erdő és fásítás tulajdonosát, valamint örökösét az első vágásforduló végéig, de legalább 35 évig megilleti a szabad rendelkezési jog, beleértve az erdő művelési ágának a megváltoztatását is. Ezt a jogosultságot az állami ingatlannyilvántartás részét képező tulajdoni lapon és az erdőtervben nyilván kell tartani.

A szerkezetátalakítás (leromlott erdő átalakítás) többletköltség fedezéséhez állami támogatást kell nyújtani, amelynek módját és mértékét a pénzügyminiszterrel egyetértésben a földművelésügyi miniszter rendeletben állapítja meg.

Az erdőgazdálkodó e törvényben megszabott keretek között jogosult az erdő használatára, valamint az erdei főhaszonvételek és mellékhaszonvételek gyakorlására.

Erdőben legeltetni tilos, kivéve ha azt az erdőgazdálkodó kérelmére az erdőfelügyelőség engedélyezi. Az engedélyezés feltételeit a földművelésügyi miniszter rendelettel állapítja meg.

Az erdőt pihenésre, kirándulásra, sportolásra a törvényben foglalt kivételekkel bárki használhatja úgy, hogy az erdei életközösségben, annak termő- és élőhelyében maradandó kárt nem okoz, az erdő csendjét és élővilágát, az erdőben tartózkodó más emberek munkáját és pihenését nem zavarja. Az erdei pihenés, sportolás, üdülés fejlesztését, az erdő szociális-üdülési szolgáltatásainak bővítését az állami költségvetésből támogatni kell.

Fakitermelési tervet csak akkor lehet végrehajtani, ha – végvágás, tarvágás és tisztítás kivételével – a kivágandó fák szakszerű kijelölése megtörtént.

Véghasználati fakitermelést az erdőfelügyelőség korlátozhat, vagy megtilthat, ha az erdőgazdálkodó az erdőfelújítási kötelezettségének a törvényben megszabott határidőre nem tett eleget, vagy a felújítás feltételei nem biztosítottak.

Az erdei nagyvadgazdálkodás.

„A” VÁLTOZAT

Az Erdészeti és Faipari Főosztály álláspontja szerint

Erdőben a vadgazdálkodás az erdőgazdálkodás szerves része. Erdőben a vadászati jog gyakorlása az erdőgazdálkodót illeti meg.

Az erdőterületen létesített vadgazdálkodási, vadászati, vadvédelmi berendezések, építmények az erdő tartozékai.

Az erdőgazdálkodó a vadászatot (vadlelövés, vadbefogás) saját (üzemi) kezelésében, vagy haszonbérbe adás útján használhatja.

Erdőben a vadgazdálkodás hatósági feladatait az erdőfelügyelőség látja el. Erdőben a vadgazdálkodást az erdőterv részét képező 10 évre szóló vadgazdálkodási terv alapján kell folytatni, amely terv kötelező előírásnak minősül. A tervezés szabályait a földművelésügyi miniszter rendeletben állapítja meg.

A vadászati jog haszonbérbe adása esetén az erdőgazdálkodó és a vadászatra jogosult szerződésben rögzített megállapodás alapján köteles a vad életmódja által okozott károk megelőzéséről és elhárításáról gondoskodni. A kárelhárítás szükséges módját az erdőgazdálkodó határozza meg.

Az erdőben bekövetkezett vadkár mértékét az erdőfelügyelőség állapítja meg.

A vadászattal – a vad elejtésére és befogására irányuló tevékenységről – külön jogszabály rendelkezik.

Az erdei nagyvadgazdálkodás „B” VÁLTOZAT*

A Vadászati és Halászati Önálló Osztály álláspontja szerint

Erdőben a vadászati jog „A vadgazdálkodásról és vadászatról szóló ... évi ... törvényben meghatározott esetekben illeti meg az erdőgazdálkodót. A vad az állam tulajdona. A vadászterületen jogszzerűen elejtett, elfogott, elhullott vad, továbbá a hullatott agancs a vadászatra jogosult tulajdonába kerül.

Vadgazdálkodást és a hozzá kapcsolódó vadászati tevékenységet csak vadászterületre nyilvánított területen szabad gyakorolni. A vadászterület határát a vadászati hatóság állapítja meg. A vadászterületet kijelölő határozatához erdő esetében az illetékes erdőfelügyelőség véleményét is be kell szereznie.

A vadászterületek tíz éves vadgazdálkodási tervének elkészítéséről a vadgazdálkodásra jogosult gondoskodik és az illetékes vadászati hatóság hagyja jóvá. A tíz éves vadgazdálkodási terv jóváhagyásához a vadászati hatóság tizenöt százalékos alatti erdőszülségű vadászterület esetében az erdőfelügyelőség véleményét, tizenöt százalékos vagy azt meghaladó erdőszülségű vadászterület esetében egyetértését köteles beszerezni. A terv végrehajtását a vadászati hatóság ellenőrzi. Ha a vadászatra jogosult a tíz éves vadgazdálkodási tervtől eltérő vadgazdálkodásával veszélyezteti az erdő fenntartásához fűződő érdekeket, az illetékes erdőfelügyelőség köteles a vadászati hatóságot felhívni a szükséges intézkedések megtételére.

A vadgazdálkodásra jogosult köteles a külön jogszabályban meghatározott esetekben és módon a vad által az erdőben okozott károkat az erdőgazdálkodó részére megtéríteni.

Az erdőben bekövetkezett vadkár mértékét a külön jogszabályban meghatározott vadkárbecslő szerv állapítja meg.

Az erdők egészségi állapotának figyelemmel kísérése, a káros biotikus és abiotikus tényezők megfigyelése, erdőszeti növényvédelmi előrejelzés készítése, valamint az erdő környezeti állapotának folyamatos ellenőrzése céljából erdővédelmi mérő-, megfigyelő rendszert kell üzemeltetni. Az üzemeltetést a földművelésügyi miniszter által kijelölt költségvetési szervezet végzi.

Az erdőszeti génvédelem érdekében ki kell jelölni azokat az erdőrezervátumokat, amelyek jellemzőek a hazai őshonos erdőtípusokra és erdőtársulásokra. E rezervátumokban csak a természetes folyamatokat elősegítő erdőszeti beavatkozásokat lehet végezni.

A vágásterületen felkészítetlenül visszahagyott faanyagot a kitermeléstől számított egy év múltával, a tulajdonos engedélyével bárki felkészítheti és elviheti. A tulajdonos az engedély kiadását a kitermelést követő egy év elteltével nem tagadhatja meg.

Azt az erdőgazdálkodót, aki a faanyagvédelmi előírásokat tartósan és súlyosan megsérti, valamint a megtermelt faanyaggal pazarló módon gazdálkodik, az erdőfelügyelőség a cselekménnyel, mulasztással arányosan véghasználati korlátozással valamint az okozott vagy keletkezett kár mértékéig az Erdőfenntartási Alapba történő szankciójárással sújthatja.

Az erdőgazdálkodó köteles az erdő tulajdonvédelméről, őrzéséről az alkalmazásában levő erdőszeti útján gondoskodni.

Idegen járművek erdőszeti üzemi úton való közlekedésére engedélyt az erdőgazdálkodó adhat. Az erdőben lévő utakat gyalogos közlekedésre általában bárki szabadon használhatja. Hátasállattal csak az erdőgazdálkodó által engedélyezett területen és utakon szabad közlekedni.

Az erdőszeti üzemi szállítópályák karbantartásáról az erdőgazdálkodó köteles gondoskodni. Amennyiben más szerv vagy magán-

személy is használja a pályát, úgy a fenntartási költségekhez arányosan, megállapodásban rögzített módon hozzá kell járuljon. A közforgalom számára megnyitott erdőszeti üzemi út közforgalommal arányos fenntartási költségét állami forrásból, és úthasználati díjből kell fedezni.

Az erdők feletti főfelügyeletet és a kormányzati ellenőrzést a földművelésügyi miniszter, mint az erdőszeti ügyek legfelső szakhatósága gyakorolja.

Az erdőgazdálkodás területi igazgatási, hatósági és e törvényben meghatározott egyéb feladatait a Földművelésügyi Minisztérium közvetlen irányítása alá tartozó erdőfelügyelőiségek látják el.

Felelős erdőfelügyelő csak erdőmérnök lehet, aki legalább 5 éves erdőgazdálkodói gyakorlattal és állami erdőszeti szolgálatra jogosító szakvizsgával rendelkezik.

Az az erdőgazdálkodó, akinek 6 hektárnál nagyobb, de 500 hektárnál kevesebb erdeje van, önállóan, vagy más erdőgazdálkodóval közösen fő- vagy mellékállású, középfokú erdőszeti szakképzettséggel rendelkező szakembert (továbbiakban: erdőszeti) köteles alkalmazni.

Akinek 500 hektár, vagy azt meghaladó erdeje van, 500 hektáronkénti legalább egy főállású erdőszeti köteles alkalmazni.

Ha az erdő területe 1000 hektár vagy ennél nagyobb, de a 3000 hektárt nem éri el, az 500 hektáronkénti egy-egy erdőszeti mellett egy fő- vagy mellékállású felsőfokú erdőszeti szakképzettséggel rendelkező szakembert (továbbiakban: erdőmérnök) is alkalmazni kell.

Az az erdőgazdálkodó, akinek 3000 hektár, vagy azt meghaladó erdőterülete van, köteles erdőmérnök vezetésével erdőgondnokságot fenntartani. Erdőgondnokságot több erdőgazdálkodó közösen is fenntarthat, az egyes gazdálkodók önállóságának megőrzése mellett.

Az állami erdők tulajdonosi jogait az Állami Erdők Főigazgatósága (továbbiakban Főigazgatóság) útján a földművelésügyi miniszter gyakorolja.

A Főigazgatóság a földművelésügyi miniszter felügyelete alatt álló jogi személyiséggel rendelkező költségvetési szerv.

A Főigazgatóság az egységes államerdőszeti szervezet útján gyakorolja a gazdálkodói tevékenységét.

Az államerdőszeti kezelésben levő erdők önálló gazdasági szervezeti egysége az erdőszekterületekre épülő erdőgondnokság. Vezetője a legalább tíz év erdőszeti üzemi és ebből öt év erdőkezelési gyakorlattal rendelkező, felsőfokú erdőszeti szakképzettséggel és állami szolgálatra jogosító szakvizsgával bíró erdőgondnok, akit nyílt pályázat alapján az erdőigazgató javaslatára az erdőszeti főigazgató nevez ki.

Az erdőgondnokságok és az Országos Erdőszeti Főigazgatóság közötti pénzügyi-szakmai kapcsolatot az erdőigazgatóságok biztosítják. Az erdőigazgatóság vezetője az erdőszeti főigazgató által kinevezett, legalább tíz év erdőszeti üzemi és ebből öt év erdőkezelési gyakorlattal rendelkező, felsőfokú erdőszeti szakképzettséggel és állami szolgálatra jogosító szakvizsgával bíró erdőigazgató.

A természetben összefüggő, 6 hektárnál nagyobb erdőterület résztulajdonosai az osztatlan közös gazdálkodás érdekében kötelesek erdejük osztatlan erdőgazdálkodói szakkezeléséről gondoskodni. Az erdőbirtokossági társulat tagjai természetes és jogi személyek, akik tulajdonközösségben osztatlan közös gazdálkodást folytatnak.

Az erdő fenntartása, nevelése, egészségi állapotának megővése, valamint a kitermelt erdőterületek és fásítások újraerdősítési költségeinek biztosítására Erdőfenntartási Alapot kell működtetni.

Az erdőfenntartási járulék és az erdőhasználati járulék képzésének és befizetésének részletes szabályait a földművelésügyi miniszter a pénzügyminiszterrel egyetértésben rendelettel állapítja meg.

X. Erdészeti Világkongresszus

1991. szeptember 17-e és 26-a között Párizsban került megrendezésre a X. Erdészeti Világkongresszus. *Dr. Gergátz Elemér* földművelésügyi miniszter vezetésével magyar küldöttség is részt vett a Világkongresszus munkájában szeptember 23-tól 26-ig. A delegáció tagjai voltak: *dr. Tarján Lászlóné* KTM államtitkár, *Dauner Márton* FM főosztályvezető, *dr. Kovács Mátyas* KTM főosztályvezető és *dr. Mátyas Csaba* EFE rektorhelyettes.

Az ENSZ Mezőgazdasági és Élelmezésügyi Szervezete (FAO) 1989 júniusában tartott 95. ülésén bízta meg Franciaországot, hogy adjon otthont a X. Erdészeti Világkongresszusnak. Érdeklődésre tarthat számot itt egy rövid történelmi visszapillantás. Az első két kongresszust (Róma 1926. és Budapest 1936.) még a Nemzetközi Erdészeti Intézet, illetve a Nemzetközi Mezőgazdasági Intézet (IAA) szervezte, hívta össze. Az 1949. évi kongresszus Helsinkiben már a FAO támogatásával került megrendezésre. Az ezt követő hat kongresszus fő témái jól tükrözik az adott korszak aktuális ágazatpolitikai dilemmáit, melyekre a kongresszusok megkísérelték a válaszadást.

Dehra-Dun, 1954.: „Az erdőszült területek szerepe a gazdasági fejlődésben”

Seattle, 1960.: „Az erdők többcélú hasznosítása”

Madrid, 1966.: „Az erdészet szerepe a világgazdasági átalakulásban”

Buenos Aires, 1972.: „Az erdők és a szociális-gazdasági fejlődés”

Jakarta, 1978.: „Erdők a lakosságért”

Mexico City, 1985.: „Az erdő-erőforrások a társadalom általános fejlődésében”

„Az erdő a jövő öröksége” – ez volt a fő témája az 1991. évi párizsi X. Erdészeti Világkongresszusnak. Ez a téma megjelölés lehetővé tette, hogy a szakemberek világszerte foglalkozzanak az erdőörökség megóvásának és hasznosításának valamennyi aspektusával, és különböző megoldásokat javasoljanak minden olyan problémára, amely a közvéleményt és az erdő, az erdészet ügyéért felelős szakembereket, politikusokat egyaránt nyugtalanítja (globális ökológiai problémák, túlzott erdőhasználat, fahiány, stb.). A kongresszuson hat vitafórum keretében került megvitatásra az a 25 aktuális téma, ami még 104 résztémára volt bontható, s amelyek írásbeli kidolgozását kétéves előkészítő munkálatok előzték meg. Összesen 801 tanulmány érkezett a szervezők részére, ebből 15 a magyar szakmai tanulmány, s amelyek közül négyet a kongresszus hivatalos dokumentumaiban is publikáltak.

A hat vitaterület és a 25 témakör a következő volt:

A. Az erdő, mint megóvandó örökség

1. Az erdők és a klíma
2. A talajok és a víz megóvása
3. Erdőértékelés gazdasági és társadalmi viszonylatban

B. Az erdőörökség védelme és megőrzése

4. Védelem a biotikus és abiotikus hatások ellen
5. Tűzvédelem
6. Ökoszisztémák és a genetikai erőforrások

C. Az erdő és a fák szerepe a területgazdálkodásban

7. Komplex területgazdálkodás
8. Vízgazdálkodás (vízgyűjtő területeken)

9. Az elsivatagosodás elleni küzdelem

10. Az erdők és a fák jóléti (szociális), kulturális és tájképi funkciói

D. Az erdőörökség-gazdálkodás

11. Az erdő, mint erőforrás értékelése és ellenőrzése (monitoring)

12. Erdőgazdálkodás

13. Erdőtelepítés és erdőfelújítás

14. Erdészeti vadgazdálkodás

E. Az erdőörökség, mint gazdasági erőforrás

15. Erdei termékek (erdészeti termelés)

16. A fa, mint energiaforrás

17. A faanyag, mint nyersanyag

18. Fa- és fatermék piac (kereskedelem)

F. Politika és intézményrendszer

19. Az erdészeti irányítás

20. A magánszektor

21. A közösségi szektor

22. Erdészeti politika és tervezés

23. Erdészeti oktatás és képzés

24. Erdészeti kutatás

25. Nemzetközi erdészeti együttműködés

A X. Világkongresszuson Párizsban több mint 2500 résztvevő jelent meg 136 ország, illetve 21 nemzetközi szervezet képviseletében, zömében kormányzati szintű delegációk. Az ünnepélyes megnyitón beszédet mondott *Francois MITTERRAND*, a Francia Köztársaság elnöke, *Jacques DELORS*, az Európai Közösség Bizottságának elnöke, *Edouard SAOUMA*, az Egyesült Nemzetek Mezőgazdasági és Élelmezésügyi Szervezetének (FAO) főigazgatója és *Louis MERMAZ* francia mezőgazdasági és erdészeti miniszter, a szervező bizottság elnöke.

Az első héten a 25 aktuális témakörben folytak a szakbizottsági ülések, majd a második héten, a plenáris ülésen került sor a hat fő vitafórum keretében az összegező munkákra, melyeken már a magyar delegáció is részt vett. Az ennek során megrendezett nyilvános kerekasztal megbeszéléseken a közép-kelet-európai térségből csak *dr. Gergátz Elemér* földművelésügyi miniszter („Tulajdonviszonyok és használók” témában) és *dr. Mátyas Csaba*, a soproni Erdészeti és Faipari Egyetem rektorhelyettese („Az erdő és a genetikai változatosság” témában) vett részt.

Dr. Gergátz Elemér földművelésügyi miniszter hozzászólásában elmondta, hogy a magyarországi erdészeti múltnak, az erdőgazdálkodás hagyományainak szólhat az az elismerés, melynek révén ezen a fórumon részt vehet. A fórum javasolt témája, az általános társadalmi fejlődés és a magyarországi sajátos átalakulás, a hazai közérdeklődés középpontjába kerülhet. Magyarországon ugyanis a végbement politikai rendszerváltás és az azt szükségszerűen követő folyamatos gazdasági átalakulás az általános és európai erdőgazdálkodási problémákon túl számos új, megoldásra váró kérdést vet fel e szakterületen is.

A Magyarországra jellemző közepes, 18%-os erdőszűcsület; a föld- és erdőtulajdonban bekövetkező változás; az új helyzetben a kialakult állami szerepvállalás mértéke és formája; a magán-erődőtulajdonlás új lehetősége; az erdőszeti szakigazgatás és szaktanácsadási rendszer korszerűsítése; a természetvédelem szempontjainak érvényesítése; továbbá a környezetvédelem feladatainak megoldása együttesen figyelembe veendő szempontokat és megoldandó kötelezettségeket jelent.

A magán- és társasvállalkozásokon alapuló szociális piacgazdaság kiépítése során Magyarországon is meg kell teremteni a privát erdőtulajdonlás lehetőségét. Ennek kibontakozására egyrészt a kárpótláshoz kapcsolt privatizálással van lehetőség, másrészt pedig az új erdő telepítésekor döntő mértékben a magánkezdeményezéseket szükséges támogatni.

A jelenleg is állami erdőtulajdon elsősorban a genetikai, ökológiai és természetvédelmi értékük miatt állami tulajdonban szükséges tartani. Bármilyen tulajdonú erdőben a szakkezelés feltételeit, akár támogatott formában is, de fenn kell tartani. Az új erdőtelepítések esetében figyelembe kívánjuk venni a térségi fejlesztéseket, a falu lakosság-megtartó képességének és a tájépítészetnek sajátos szempontjait. Ennek érdekében és figyelembevételével alakul majd ki az adott tulajdonosi szerkezet.

Az erdőszeti politikát Magyarországon úgy szükséges formálni, hogy a meglévő nemzeti erdővagyon tartamos fenntartása mellett az ökológiai potenciál növelésével, a racionális földhasznosításhoz kapcsolt kívánatos erdővagyon, erdőterület növekedés érvényesüljön. Az erdőkezelést korszerű törvényi szinten szükséges a társadalom elvárásainak megfelelően szabályozni, hiszen a szociális piacgazdaságban is a társadalom széles rétegei aggodalommal tekintenek az erdőre. Az erdőörökség megőrzésének, fennmaradásának kérdése vált korunk egyik jelentős, globális problémájává. Tudjuk, hogy nem elégséges az erdők állapotát figyelemmel kísérni és az ott észlelt káros jelenségeket feltárni, hanem összehangolt, késedelem nélküli intézkedéseket kell foganatosítani valamennyi erdőterületen.

Javítanunk kell a kutatók, az erdőgazdálkodás irányítói és az erdőszeti politikáért felelősök közötti információáramlást az egyes államok egymás közötti viszonylatában is, az ehhez hasonló szimpoziumokon is, hogy a legújabb ismeretek, eredmények integrálhatóak, hasznosíthatók legyenek az egyes országok erdőszeti politikájának alakítása során. A magyar erdőgazdálkodásért felelős földművelésügyi kormányzat üdvözli és támogatja az ilyen kérdésekben rendezett fórumokat, melyek egyúttal alkalmat teremtenek az együttműködési feltételek további javítására – jelezte be *dr. Gergely Elemér* hozzászólását.

A kongresszust záró közgyűlésen földünk hat erdőszeti földrajzi régiójának (Afrika a Szaharától délre; Latin-Amerika és a karibi térség; Észak-Amerika; Ázsia és a Csendes óceáni térség; Európa; Közel- és Közép-Kelet és Észak-Afrika) képviselőiben Kamerun, Brazília, Kanada, Indonézia, Németország és Irán delegációvezetői mondtak beszédet. (Egyébként a kongresszus hivatalos dokumentumaiban a nemzeti jelentéseket is ezen erdőszeti földrajzi régiók szerint összegezték, illetve elemezték.)

Ugyancsak a közgyűlésen ismertették a kongresszus tevékenységét összegző Párizsi Deklarációt. Ez felhívja a közvélemény, a politikai vezetők, földünk nemzetközi, kormányok közötti és a nem kormányzati szervezetei figyelmét egyaránt arra a világszerte tapasztalható nyugtalanító jelenségre, hogy az erdők pusztulása, irtása – mindez

emberi tevékenység következményeként (az élettérért folyó versengés, a levegőszennyezés, a gazdálkodás fogyasztósságai) – az erdőörökség elszegényedéséhez vezet. Az erdő-erőforrások fontos szerepet játszanak a társadalmi, gazdasági fejlődésben. Megállapítja a deklaráció a jelen generáció felelősségét a jövő nemzedékei felé bolygónk természeti öröksége tekintetében.

Emlékeztet az erdők és az egyes fák által nyújtott megújítható javak és szolgáltatások jelentőségére, ezzel párhuzamosan az emberiség növekvő anyag, tüzelőanyag, élelmiszer, takarmány és szabadidő szükségleteire. Emlékeztet továbbá a világ erdeinek a gazdagságára és változatosságára, pozitív szerepére a víz- és a széndioxid körfolyamatokban, a talajvédelemben és a biológiai sokszínűség megőrzésében. Hangsúlyozza a szükségességét az erdő olyan kezelési módjainak, amelyek biztosítják javaik, szolgáltatásaik tartamosságát, sőt ezek minősége javítását. Hangsúlyozza továbbá a deklaráció, hogy el kell kerülni a bioszférában bekövetkező visszafordíthatatlan károsodásokat, ennek megfelelően hosszú távon kell megtervezni a természeti, erdőszeti erőforrásokkal történő gazdálkodást.

Megerősíti, hogy a tényleges kihívás abban áll, hogy összeegyeztessék a természeti erőforrások gazdasági hasznosítását és a környezetvédelmet, mégpedig integrált és hosszú távú fejlesztési intézkedésekkel. Megerősíti továbbá, hogy az erdőgazdálkodás fogalma magában foglalja az erdő gazdasági, ökológiai, társadalmi és kulturális funkcióinak érvényesülését, ezáltal kibővítve tartamos hozamának a jelentőségét.

Ajánlja a deklaráció, hogy meg kell tervezni a földterületek hosszú távú, rendeltetésszerű hasznosítási lehetőségeit ahhoz, hogy meghatározható legyen az erdőszeti rendeltetés is, s a lakosságot is be kell vonni a területek integrált fejlesztésébe, megadva számára minden intézményi, technikai és pénzügyi lehetőséget. Ajánlja továbbá, hogy tekintettel az erdőgazdálkodási ciklusok időtartamára ügyelni kell az erdőszeti politika tartamosságára, hogy folytatni kell a veszélyeztetett térségek erdeinek nemzeti vagy nemzetközi védelmi hálózatokba történő besorolását, hogy hozzá kell járulni a széndioxid-megkötéshez az erdőtelepítések növelésével, az erdők tartamos használatával és a megfelelő erdőművelési eljárásokkal.

A X. Erdőszeti Világkongresszus a fejlődésből adódó és a környezeti problémák globális jellegének és sürgősségének tudatában ünnepélyesen felhívja a döntéshozókat arra, hogy vállaljanak kötelezettséget bolygónk zöld felületének, erdőörökségének megőrzésére, illetve helyreállítására az erdőtelepítésekkel, az erdőfelújítással, az erdő és a fák többcéltű funkcióinak folyamatos fenntartásával az egyes országok területfejlesztési politikája keretében. Korlátozzák az erdőpusztulást okozó légszennyezést, az üvegházhatást okozó gázok kibocsátását (beleértve az energetikai eredetű szennyezést is); alkalmazzák az erdőszet hosszútávú, a tartamosságot biztosító közgazdasági és pénzügyi mechanizmusait; valamint fejlesszék az együttműködést politikai szinten is és a tudományos kutatás és a képzés terén is, amelyek az erdei ökoszisztémák megőrzésére és tartamos kezelésére irányulnak.

Befejezésül Chile, Szenegál és Törökország delegációvezetői jelentették be a XI. Erdőszeti Világkongresszus megrendezésére vonatkozó szándékukat, s adtak hazájukról általános és erdőszeti szakismertetést.

Holdampf Gyula

AGÓCS JÓZSEF

Érvek

Hozzászólás az ártéri erdőkkel kapcsolatos vitához

Példamutató vita alakul – vagy inkább folytatódik – ártéri erdeink ügyében. Részben jó példa, részben kevésbé jó, de mindenképp jó tanulságot szolgál. A jó példa elsősorban maga a vita. Van végre egy olyan fórum, ahol erdeinkről szó eshet, és szó is esik. A példa azért is jó, mert „meggyőző érvelésre”, „adatokkal alátámasztott fejtegetésre” szólít föl, mert „a helyes nézetek kialakítása a tisztánlátás érdekében”, „az érvek mérlegre tétele”, „fa gondok enyhítése reményében kíván” megjegyzéseket tenni. A példa másik oldala szerintem nem jó, bár ugyanúgy hasznos. Az állítások, az ellenvélemények alátámasztására pl. nem találok szakmai érveket, sőt másilyeneket is ritkán. Sorrendben az alábbi konkrét esetekben látok ellentmondást az érvelés kifejtett – és általam is követendőnek tartott – elvei és a vitacikk gyakorlata között:

Nyilvánvaló, hogy a hullámtéri tölgyesek nem természetesek aszerint, hogy „ezek az egykori keményfás ligeterdők tölgyessé szegényedett származékai”. Ezt a megjegyzést azonban nem érzem kritikainak, hiszen minden hazai, erdőként nyilvántartott terület a hajdani természetes erdő, pl. bükkössé, cseressé, gyertyánossá stb. szegényedett vagy inkább szegényített, emellett egykorúvá, elegyetlenné, állatvilágában és talajában is erodálódott származéka, maradványa.

Az nagyon szerencsés dolog lenne, ha a nemesnyárasok természetvédelmi vagy egyéb szempontból egyenértékűek lennének egy természetes erdőből megmaradt fállománnyal, ebben az esetben egy kocsányos tölgyessel, de sajnos nem azok. Van ugyan számos hiányossága az ilyen tölgyesnek is a természetes erdővel szemben, de őriz is értékeket az eredeti erdőállapotból saját magán kívül is. A nemesnyár-ültetvény ugyanakkor – különösen szántás után ültetve – maga semmilyen természeti értékkel nem bír, és közötté, alatta sem nevezhető szinte semmi az eredeti erdőből való értéknek. Számos madártani, rovar-tani, mikológiai, botanikai vizsgálat bizonyítja ezt, de elég természetbúvár szemmel csak egyszer belenézni egy tölgyesbe – mondjuk Tiszadobnál – és egy nemesnyárasba – akárhol – és máris látjuk az óriási különbséget.

Ahhoz pedig sehová sem kell mennünk, hogy számba vehessük: a kocsányos tölgy, kivéve ha szlavóniai, az eredeti erdő része. Mint ilyen, a természetes vízjárások mellett önmagában is önfenntartó, az erdő többi fajával együtt pedig különösen az. Még a gátak között is virágzik, terem, sőt helyenként magoncai is fel nőnek. Emberi segítségre csak akkor szorul, ha túl korán kivágják az anyafákat vagy túl sok a vad, vagy – a gátak miatt – tényleg szélsőséges a vízjárás.

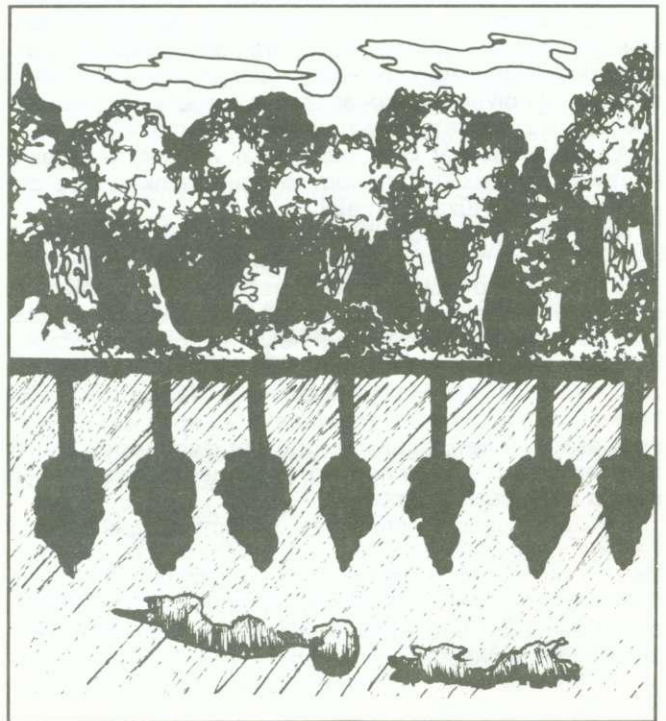
A nemesnyár ezzel szemben önálló szaporodásra, fennmaradásra képtelen, nem viseli el a többi fajt sem. Kizárólag idő kérdése, hogy a nemesítésnek nevezett negatív szelekció többi produktumával együtt minden emberi segítségnyújtás ellenére is eltűnjön. A fekete nyárat genetikailag megfertőző hatása miatt még negatív természeti értéket is jelent. Jobb lenne, ha nem lenne.

Nem érzem szempontnak, hogy valaki „kedvelje-e a szélsőségeket” vagy sem. A szélsőségeket – ugyanúgy mint a közbelső állapotokat – szerintem nem az érzelmek, ha-

nem az értelem, a kutatás tárgyává kell tennünk. „A természetes növényzet”, vagy még inkább az embertől érintetlen erdő állapota ráadásul nem is a legszélso állapot. A mi segítségünkkel a legtöbb erdő lehetne gazdagabb, stabilabb is, nemcsak szegényebb, érzékenyebb az ember nélküli állapotnál.

Semmiféle érv, kutatási eredmény nem igazolja, hogy az erdőknek bármiféle „kötelezettsége”, „funkciója” lenne, legalábbis velünk szemben. Az erdők emberi szolgálatra való kényszerítése, legalábbis addig, amíg az erdők bele nem pusztulnak ebbe a szolgálatba, csupán a mi képességünk, lehetőségünk, s az erdő képtelensége ennek megakadályozására. Erdő és ember viszonyát illetően szó lehet még emberi vágyakról, törekvésekről, képességeinkkel való visszaélésekről, ahogy embertársainkkal, a többi fajjal kapcsolatban is szó eshet a minden eszközzel és módszerrel való kirablásról, kizsákmányolásról, megsemmisítésről, tulajdonunkká tevésről stb.

A legkevésbé szakmai érv és a legkevésbé érv egyáltalán az, hogy „fára szükség van”. Ez inkább politikai szólam a problémák előli kitérés igazolására, minden lehetséges érv vagy ellenérv eleve elutasítására. Abból, hogy eddig bútort, épületet, meleget, hamuzsirt stb. leginkább fából állítottunk elő, egyáltalán nem következik, hogy ezeket másból nem lehet elkészíteni. Abból, hogy eddig fát csak erdőirtással vagy erdőirtásos fatermesztéssel állítottunk elő, még nem következik, hogy nincs vagy nem lehetséges erdőtenyésztéses fatermesztés. Határtalan kapzsiságunk és telhetetlenségünk sem érve, legföljebb oka a jelenlegi fakitermelések és erdőirtások mértékének.

A bútóripar nem azonos a faiparral, az erdészszakma nem kizárólag faszakma. Ha valaki, mondjuk, nem ért a csőbútorgyártáshoz, hát tanulja meg. Ha valaki annak idején csak tarvágásos fatermesztő technológiát tanult, hát szervezze meg az átképző tanfolyamokat.

Ha a szükséges ismeretekkel jelenleg senki sem rendelkezik, így senkitől sem lehetne ilyesmiket tanulni, akkor a célra irányuló oktatási intézményt kutatási részleggel kell párosítani. A tudatlanságot, a téves ismereteket nem politikai eszközökkel fenntartani, hanem megszüntetni kell, akár politikai eszközökkel is. Az első kőbaltát nem a kőbaltakészítő egyetlen végzett, okleveles szakember készítette. Galileinek nem volt tudományos fokozata sem távcsőkészítésből, sem heliocentrikus világnézetből.

Az ártéri erdőkkel kapcsolatos konferencia vitaindító előadásában, amelyről a vitacikk szól, nem volt szó „a nemesnyárasok teljes egészében való „kiebrudalásáról”. Nem a nemesnyárasok elleni konferencián hangzott el a vitatott előadás, hanem a legutolsó és nagyon is konkrét természetes erdőmaradványok védelmére rendezett konferencián. A probléma ezért nem az, hogy milyen arányban legyen hazainyár-ültetvény és nemesnyár-ültetvény, hanem hogy ami hazai nyár meg egyéb erdőalkatrész még létezik, az se általában, se konkrétan ne tűnjön el a többiekhez hasonlóan. A jelenlegi gyakorlat alapján ugyanis ezt az eltűnést tapasztalhatjuk.

Nem érv, nem szerencsés példa a mezőgazdálkodás nemesített fajaihoz (populációtöredékeihez) és kemizálásához való hasonlítás sem. A probléma sajnos ott ugyanaz, mint az erdőben: negatív szelekció, életképtelenné változtatás, egyre nehezebben fenntartható, végül fenntarthatatlan monokulturák, valamint a tények előli menekülés, az élelmiszer-termelés nem mezőgazdasági módszereinek keresése előli kitérés, érvek helyett elhallgatás és másról beszélés, szakma helyett politika.

„Épségben maradt természetes erdők” sajnos nincs. Sem az ártéren, sem másutt. Hiányos a fajlista, különösen a fák, a cserjék, a ragadozók, a mararak, a rovarok, főleg a paraziták tekintetében. A meglévő fák legtöbb korosztálya is hiányzik. Az ártéri erdők talaja még nem erodálódott és degradálódott, másutt annál inkább. A hiányzó populációk következtében sérült az organizáció, gyenge a stabilitás, gyakori eset gombák és rovarok gradációja. A nagyragadozók hiánya és a vad szaporodásának segítése miatt a Paine-féle diverzitási kollapszus, azaz az élelmi hálózatok rövidre záródása tapasztalható szinte mindenütt.

Az erdőknek már csak maradékaik vannak, amelyeket nemcsak „övnünk kell”, hanem regenerálnunk is, ha erdink megőrzését tűzzük ki célul.

Nem elég „a fokozott szakmai odafigyelés” „felújításuk” céljából. A „természetes erdő” attól természetes és attól erdő, hogy időben állandó. Alkatrészeinek önszabályozott születése és halála, táplálkozása és táplálékká válása, más helyre telepedése és régi helyének feladása közben és eredményeként az erdő mint egész, változatlan szerkezetű, működésű stb. Ha egy kisebb vagy nagyobb területét katasztrófa éri, akkor azt regenerálni is képes. Ha az erdő nem állandó vagy regenerációra már nem képes, akkor nem természetes, vagy nem ép, nem egészséges, esetleg nem is erdő, csak faültetvény.

Fokozott odafigyelésre tehát fogalomtisztázás céljából van igen nagy szükségünk. Faállomány-e, növénytársulás-e, biocönózis-e, élelmi hálózat-e vagy éppen másodfokú organizmus-e az erdő? Az a szakismeret ugyanis, amely elegendő egy egykorú, egyetlen faállomány „felújításához”, egyáltalán nem elegendő egy másodfokú organizmus regenerációjának segítéséhez. (Az erdészszakma ebben az esetben a legkevésbé erdőszakma.)

Ha pedig az erdő organizmus, ahogy ezt már az ökológiai kutatások is sejtetni engedték, amelyhez a bioszférabiológiai kutatások egyértelmű bizonyítékokat is szolgáltatnak, akkor „a megváltozott körülmények között” éppúgy nem őrizhető meg a ma még létező, lassan pusztuló maradék, mint ahogy a „visszahonosítás” is „anakronizmus”. Természetvédők egyébként ilyen visszahonosítási célt nem tűztek ki maguk elé, róluk ilyesmit feltételezni fölösleges. A természetvédők és a bioszférabiológusok célja nem más, mint hogy minden jelenleg adott feltételhez a megfelelő ökoszisztéma, élelmi hálózat és talaj kialakulhasson. Néhány helyen esetleg az, hogy az eredeti feltételek – például a magasabb talajvízszint – visszaállhassanak. Akármilyen „csiklandós” is ez a feladat, egyáltalán nem lehetetlen. Van, ahol sikerült is már a dolog. Aki „felületes ítélkezéssel a neki nem tetsző dolgokat egyszerűen leradírozza a helyükről”, pl. az utolsó hazai nyárasokat és fűzeseket is a nemesnyár-ültetvények kedvéért, az nem természetvédő vagy hozzá hasonló.

Biztosan nem szakmai érv a hagyományok emlegetése. A hagyományok tisztelete semmivel sem lehet fontosabb, mint állandó ellenőrzésük, kritikájuk, megújításuk. Különösen most, amikor érdeink megőrzése kapcsán semmilyen hagyománnyal sem rendelkezünk. Pusztán hagyománytisztelet alapján még az a bizonyos kőbaltánk sem lenne. A „sztálini” jelző különben sem csak a nemesnyárra jogos mint a meghirdetett természetátalakítás egyik legszélsőségesebb példájára, hanem a természettel szemben minden emberi cselekedetre. Természetátalakítás, azaz sivataggyártás, a bioszféra élettelenítése nem Sztálin vagy Marx óta folyik, hanem emberré válásunk óta. Marx csak nevet adott neki és megideologizálta, Sztálin csak tudatos programjává tette, amit évezredek óta üzünk anélkül, hogy értenénk, mit is csinálunk.

A sztálini nemesnyárasok emlegetése ezenkívül csak látszólag, csak formájában „politikai szólalom”. Kizárólag azért került rá sor, mert a politikai szólalomokhoz szokott fülek eddig nem is figyeltek szakmai érvekre, eddig nem is értették a tényekkel való indokolást. Lám, még „a levitézlett módszer” sem volt elég hatásos, még „a puffogó frázis” sem nyitotta ki eléggé „az esetek konkrét leírásának” létező tömegeire is érzéketlen fülek mindegyikét, legfőljebb nemelyikét.

A kubikgödörök azon a napon voltak „mesterséges képződmények”, amely napon kiásták őket. Másnap már a természet birtokai voltak, és azóta is azok. Ma pedig a legtöbb helyen szinte ezek az egyedüli képződmények „a természettől megjelenő élővilág” állandó vizet igénylő részének utolsó maradékaik részére. Ezeket a kubikgödöröket elégséges módon vizsgálták már ahhoz, hogy megállapíthassuk: valami, védelemre szoruló akármilyen csak bennük van, másutt sehol. A vizsgálatok bárki rendelkezésére állnak, aki megismerni vagy ellenőrizni kívánja őket. Közismertségük hiánya eddig is csak a kíváncsi emberek hiányán múlott. Területük sincs sehol gazdálkodást szolgáló helyen. Ha ott volna, akkor is a gazdálkodást kellene módosítani érdekükben, hiszen az csak egy módszer, a kubikgödör pedig a megőrzés tárgya. Még „a természet rendjére” sem szabad bízni őket, mert olyan rend jelenleg nincs. Ami van, az csak a folyókat gátak közé, a gondolatokat értelmetlen sablonok és korlátok közé szorító, politikai módszerekkel fenntartott emberi rend. Bizonyosan már nem tart sokáig. Vagy hamarosan megjön az eszünk, vagy ha nem, elfogy az a kevés is, amiről itt még vita folyik.

Állíthatom mindezt 51 évesen, legalább 20 év kutatásai után. Akinek ennyi érv, kutatási eredmény nem lenne elég, annak tetszés szerinti mennyiségben tudok további adatokkal szolgálni. Egyedül ellenérveim nincsenek, pedig azokat is kerestem.